

Дудник Наталка Василівна
кандидат педагогічних наук
Уманський державний педагогічний
Університет імені Павла Тичини

Організаційно-методичні засади практик магістрантів спеціальності
8.18010021 «Педагогіка вищої школи» Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

УДК 378.147

Анотація. У статті визначена роль педагогічних практик у підготовці магістра. Розглядаються теоретико-методичні засади організації практик магістрантів спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Аннотация. В статье определена роль педагогических практик в подготовке магистра. Рассматриваются теоретико-методические основы организации практик магистрантов специальности 8.18010021 «Педагогика высшей школы» Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тичины.

Annotation. The article defines the role of pedagogical practices in the preparation of the master. Theoretical and methodological basis of practical graduate specialty 8.18010021 "Pedagogy of higher school" Uman State Pedagogical University named Paul Ticino.

Постановка проблеми. Освітня реформа в Україні, яка здійснюється у напрямі ринкових перетворень та інтеграції в єдиний Європейський простір вищої освіти, передбачає якісно нові вимоги до професійного і кваліфікаційного рівнів викладача вищого навчального закладу. Ці зміни змусили науковців переглянути вимоги до викладача вищої школи й удосконалити процес його підготовки в умовах магістратури. Важливою складовою професійної підготовки магістрів, спрямовану на закріплення та реалізацію в умовах вищого навчального закладу набутих предметних, психолого-педагогічних, науково-методичних знань, навиків та умінь є педагогічна практика.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що проблеми педагогіки вищої школи розглядаються в роботах Л. Артемової, Т. Борової, М. Буланової-Топоркової, О. Вишневського, С. Гончаренка, Л. Журавської, М. Згуровського, Н. Кулаковської, В. Михайловського, Л. Нечепоренко, П. Олійника, В. Ортинського. Питання, пов'язані з практичним виконанням завдань науково-педагогічним працівником, досліджено науковцями О.О. Абдуліною, Ю.К. Бабанським, Н.В. Кузьминою, Л. П. Пуховською та ін. Про єдність теорії і практики у підготовці педагога наголошували А.М. Бойко, В.В. Краєвський.

Метою статті є аналіз досвіду організації практик магістрантів спеціальності 8.1801021 «Педагогіка вищої школи» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Виклад основного матеріалу. Організація та проведення практик магістрантів спеціальності 8.1801021 «Педагогіка вищої школи» здійснюється згідно з Законом України «Про вищу освіту», «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом МОН України № 93 від 8 квітня 1993 р., «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженого наказом МОН України № 161 від 2 червня року 1993 р. та «Положенням про організацію практик в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (денна та заочна форма навчання).

Відповідно до навчального плану спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» магістри проходять на базі вищих навчальних закладів I–II та III–IV рівнів акредитації такі види практики: асистентську (216 год., 6 кредитів, 4 тижні, I семестр) та переддипломну (162 год., 4,5 кредити, 3 тижні, II семестр).

Головна мета проведення асистентської практики – ознайомлення із специфікою педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу I–II та III–IV рівнів акредитації, оволодіння уміннями та навичками організації навчальної, виховної та наукової роботи зі студентами, проведення науково-дослідної роботи в умовах, що максимально наближені до майбутньої професійної діяльності магістра.

Мета має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності у таких напрямках роботи (блоках):

1) психолого-педагогічний – підготовка магістра до забезпечення загальнопедагогічної діяльності;

2) методичний – підготовка магістра як викладача однієї з обраних методик, включених спеціальних навчальних дисциплін;

2) науковий – підготовка магістра як науковця.

Кожен із вказаних блоків забезпечує як загальноосвітню, так і фахову підготовку.

Основні завдання асистентської практики полягають у:

– безпосередньому ознайомленні студентів-практикантів з формами та методами викладання дисциплін, що використовуються в інституті (на факультеті), а також їхньому практичному оволодінню;

– формуванні вміння аналізувати лекції та семінарські заняття та робити на їх основі висновки щодо організації власної викладацької роботи;

– здобутті студентами магістратури вміння готувати лекційний матеріал з використанням останніх досягнень в даній галузі науки, та komponувати матеріали до проведення семінарських та практичних занять;

– вихованні у студентів-практикантів творчого підходу до навчально-методичної роботи, наукової праці, формуванні потреби у самовихованні, підвищенні своєї кваліфікації.

Зміст асистентської практики відповідно до вимог кредитно-трансферної системи навчання складається з чотирьох змістових модулів: навчальна діяльність, виховна, методична та дослідницька діяльність. Зупинимось детальніше на кожному із них.

Змістовий модуль I. Навчальна діяльність.

1. Участь у настановчій та підсумковій конференціях щодо організації та проходження асистентської практики.
2. Ознайомлення із навчально-виховним закладом (бесіди з адміністрацією, викладачами обраних дисциплін, методистами, кураторами студентських груп).
3. Ознайомлення із матеріально-технічною базою навчального закладу.
4. Складання індивідуального плану роботи на час проходження практики.
5. Відвідування, аналіз лекцій та підготовка лекційного матеріалу з визначеної дисципліни.
6. Відвідування, обговорення семінарських, практичних занять з визначеної дисципліни та розробка власних.
7. Участь у психолого-педагогічному обговоренні лекційних, семінарських та практичних занять (підготовка розгорнутого аналізу).
8. Проведення і обговорення позааудиторного навчально-пізнавального заходу з конкретного розділу обраної дисципліни або з актуальних питань сучасної науки (тематика і форма заходу за вибором).

Змістовий модуль II. Виховна діяльність

1. Виконання обов'язків куратора студентської групи, відвідування кураторських годин.
2. Підготовка, проведення та обговорення виховних заходів (факультетських, інститутських, загальноуніверситетських: конкурси, вікторини, КВК, подорожі, усні журнали, екскурсії, тематичні вечори, зустрічі з видатними людьми тощо).
3. Підготовка і проведення години куратора зі студентами групи.
4. Написання характеристики на академічну групу.
5. Участь у роботі з батьками (згідно плану роботи академічного наставника групи).

Змістовий модуль III. Методична діяльність

1. Ознайомлення з документацією відповідної кафедри (відділу), де проходить практика.
2. Ознайомлення і аналіз навчально-методичної документації до відповідних курсів (навчальних, робочих програм дисциплін, навчально-методичних комплексів тощо).
3. Ознайомлення із системою професійної підготовки майбутнього фахівця у даному навчальному закладі, її методичним та організаційним забезпеченням.
4. Ознайомлення із плануванням аудиторної та позааудиторної навчально-пізнавальної роботи з предмету.

5. Вивчення і узагальнення форм контролю знань, умінь і навичок студентів з дисципліни під час аудиторної та позааудиторної роботи.

6. Ознайомлення з діяльністю наукової бібліотеки закладу та сучасною навчально-методичною літературою.

7. Добір та виготовлення дидактичних матеріалів до занять з курсу.

8. Відвідування лекцій, семінарських занять, консультацій, які проводить викладач-методист та інші викладачі кафедри.

9. Участь у навчально-методичній роботі кафедри.

Змістовий модуль IV. Дослідницька діяльність

1. Добір методів науково-педагогічного дослідження з метою проведення експериментального дослідження.

2. Підбір матеріалів за темою магістерської роботи.

3. Вивчення особливостей організації системи наукової роботи студентів з дисципліни.

4. Надання допомоги викладачу кафедри у підготовці і проведенні зі студентом (або групою студентів) заходу з конкретної наукової проблеми.

Контроль за проходженням магістрами практики здійснюється керівниками практики та керівниками, методистами базових закладів. Усі керівники практики мають відповідну освіту та значний досвід роботи в закладах освіти.

Результати практики відображаються у встановлених формах звітності. Зокрема, після закінчення проходження асистентської практики студенти протягом п'яти днів подають груповому керівнику практики таку документацію:

1. Письмовий звіт про проходження асистентської практики. У звіті має бути зазначена вся виконана студентом-практикантом робота, також зазначені позитивні та негативні моменти в організації та змісті практики, побажання та рекомендації щодо покращення організації та змісту практики.

До звіту можуть бути подані схеми, таблиці, зразки матеріалів, фото, малюнки тощо. Звіт датується та підписується студентом-практикантом, а також керівником. Затверджується звіт на засіданні базової кафедри.

Індивідуальні звіти магістрантів є основним звітним документом. На основі усного звіту та письмового індивідуального звіту на засіданні кафедри затверджується загальна оцінка практики.

2. Характеристика на студента-практиканта, підписана керівником-методистом, завідувачем кафедри і керівником факультету (інституту).

3. Щоденник асистентської практики. В щоденник практики заносяться всі заходи, пов'язані з проходженням активної і пасивної практики, інші види робіт (робота в бібліотеці, консультації з викладачем-методистом і т. п.), дається їм психолого-педагогічний аналіз.

4. Індивідуальний план роботи студента-практиканта, підписаний керівником практики.

5. Розгорнуті психолого-педагогічні аналізи відвіданих навчальних та виховних занять.

6. Конспекти лекції із наочним наповненням (презентація).
7. Плани-конспекти практичних або семінарських занять.
8. Дидактичних матеріали до занять з обраного курсу.
9. План-конспект виховного заходу (години куратора) з академічною групою (з підписом та оцінкою куратора академічної групи за національною шкалою оцінювання).

10. Характеристика на академічну групу.

Асистентська практика магістрів завершується заліком за п'ятибальною або за стобальною системою: «відмінно» (рівень А), «добре» (рівень В або С), «задовільно» (рівень Д або Е) і «незадовільно» (рівень FХ або F).

Мета переддипломної практики – створити належний методичний фундамент подальшої професійної діяльності, розвивати в студентів-магістрів творчість, ініціативу, активність, самостійність, прагнення до постійного самовдосконалення, розробляти і впроваджувати в навчальний процес власні методики навчання, використовувати інноваційні педагогічні технології тощо.

Завдання переддипломної практики полягає в тому, щоб залучити студентів магістратури до практичної діяльності в умовах реального вищого навчального закладу, а саме:

- поглибити психолого-педагогічні знання й удосконалювати їхнє застосування на практиці;
- розвинути педагогічне мислення і дослідницький підхід до педагогічної діяльності;
- сформувати уміння проектувати власну педагогічну діяльність і реалізувати її в реальних умовах вищого навчального закладу;
- оволодіти сучасними методами, формами та засобами професійно-педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу;
- сформувати необхідні професійно-педагогічні навички та уміння для вирішення практичних завдань в умовах реального навчально-виховного процесу у вищій школі;
- сприяти формуванню потреби постійного удосконалення та оцінювання власної педагогічної майстерності;
- сприяти розвитку творчої ініціативи у професійній діяльності науково-педагогічного працівника вищої школи.

Зміст переддипломної практики, як і асистентської, складається з чотирьох змістових модулів: навчальна діяльність, виховна, методична та дослідницька діяльність.

Керівники практики здійснюють індивідуальне консультування студентів, надають методичну допомогу у підготовці та проведенні навчальних занять, оформленні наукового дослідження.

Впродовж перших двох днів студенти складають індивідуальний план роботи на весь період практики та графік проведення залікових занять, узгоджений з провідним викладачем курсу.

Під час проходження переддипломної практики студенти виконують обов'язки куратора студентської групи, організовують і проводять кураторську годину, виховні заходи, індивідуальну виховну роботу зі студентами.

Студенти-практиканти мають написати план-конспект усіх залікових навчальних занять; відвідувати усі залікові заняття своїх колег-практикантів; здійснювати аналіз залікових занять колег-практикантів за участю провідного викладача та керівника практики; написати розгорнуту рецензію на відвідане заняття.

Переддипломна практика є завершенням вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки. Під час практики студенти повинні розвинути свої індивідуальні здібності і закріпити навички професійної педагогічної підготовки, здобуті впродовж вивчення навчальних дисциплін.

Підготовку студентів-практикантів до занять, написання планів-конспектів, проведення занять та їхній аналіз контролює провідний викладач. До проведення залікових занять допускаються студенти, які представили розгорнутий конспект навчального заняття підписаний викладачем.

Після закінчення проходження практики студенти протягом п'яти днів подають груповому керівнику практики таку документацію: письмовий звіт про проходження практики, характеристика на студента-практиканта, підписана керівником методистом, завідувачем кафедри і керівником факультету (інституту), щоденник переддипломної практики, індивідуальний план роботи студента-практиканта, підписаний керівником практики, план-конспект проведених лекцій (2 лекції – 4 години) із наочним наповненням (презентація) та з рецензіями викладача-методиста, план-конспект проведених практичних занять (4 заняття – 8 годин) з рецензіями викладача-методиста, план-конспект години куратора з рецензією наставника академічної групи.

Підсумки практики підводяться комісією, яка призначається завідувачем кафедри. Вона робить висновок про теоретичну і практичну підготовку магістрантів до навчально-виховної роботи у ВНЗ, оцінює якість роботи з організації викладачів кафедри, планує заходи для подальшого удосконалення практики.

Висновки. Отже, аналіз проблем щодо організації педагогічних практик магістрів спеціальності 8.1801021 «Педагогіка вищої школи» та їх науково-методичного забезпечення дав змогу зробити висновок про те, що педагогічна практика є важливою складовою професійної підготовки магістрів педагогіки вищої школи, спрямованою на закріплення та реалізацію в спеціально створених умовах набутих предметних, психолого-педагогічних, методичних знань, умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності, а також засобом творчого розвитку та саморозвитку, формування професійно значущих якостей і готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Поряд із цим, перспективним напрямом подальших досліджень у даному питанні може стати формування і розвиток мотивації магістрів до професійної діяльності в процесі педагогічної практики, формування їхніх комунікативних та дослідницьких умінь тощо.

Література

1. Абдулина А. О. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : [пособ. для студ. пед. спец. высш. учеб. завед.] / А. О. Абдулина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Бабанский Ю. К. Педагогика / Г. Нойнер, Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1984. – 366 с.
3. Берека В. Є. Педагогічна практика – невід’ємна складова підготовки майбутнього керівника освітнього закладу / В. Є. Берека // Наукові записки Рівненського держ. гуманітарного ун-ту : [зб. наук. праць / ред. кол.: Хом’як І. М. (гол. ред.) та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2006. – Вип. 35. – С. 7–15.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Дудник Н.В., Пащенко Д.І., Ярошинська О.О. / Теоретико-методичні засади організації практик магістрів спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи»: навчально-методичний посібник – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012.-106с.
6. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і відмінності: [Монографія] / Л. П. Пуховська. – К.: Вища школа, 1997. – 180 с.